

inko

**informatiegevende en
kontak~~t~~leggende periodiek
van de fraters van utrecht**

40^e jaargang

nummer 5

december 2017

VAN DE REDACTIETAFEL

We zijn alweer op weg naar Kerstmis en de Jaarwisseling. Dat betekent voor de redactie van een tijdschrift vaak een race tegen de klok om hun werk voor de feestdagen bij u thuis te hebben. Deze keer was het zeker druk voor de redactie, want u vindt bij de post een SPECIAL van INKO, vanwege het afsluiten van 59 jaar werken van de fraters in Kenia. De laatste missionaris is definitief naar Nederland teruggekeerd. Wij hopen dat u het verslag van onze medewerkster Petra de Landmeter en de foto's van onze vriend-fotograaf Rudo van Rooij met plezier ter hand zult nemen om te lezen en te ervaren dat dit een zeer fijne en bijzondere middag is geweest.

Het is voor de redactie fijn dat wij weer drie jubilarissen uit de Indonesische Provincie aan u kunnen voorstellen., We hopen dat u het niet erg vindt, dat er dus veel uit één pen is gevloeid, maar we maken van de gelegenheid gebruik om degene van de redactie die om andere redenen naar Indonesië gaat, meteen daar aan het werk te zetten bij gebrek aan een medewerker in die Provincie.

Kijkt u zelf maar in de inhoudsopgave wat er deze keer allemaal aan u wordt aangeboden. Het is het geijkte recept, maar wij zijn er heel blij mee en zelf ook tevreden over deze aflopende jaargang..... maar de redactie heeft van harte besloten om door te gaan en volgend jaar kunt de 41ste jaargang tegemoet zien!

Onze allerbeste wensen voor de komende feestdagen en zeker voor het nieuwe jaar, 2018!

BESTE LEZERS EN LEZERESSEN VAN INKO

In het kerstnummer van INKO wordt er voor het bestuur van het Religieus Huis Nederland altijd een plekje open gehouden om even stil te staan bij het afgelopen jaar en u goede wensen te doen toekomen voor het komende jaar.

Terugkijkend ontkomen we er niet aan om de acht overleden medebroeders van het afgelopen jaar in het fraterhuis St.-Jozef in herinnering te halen. Het telkens afscheid nemen valt voor onze gemeenschap, waarvan de meesten zelf al op leeftijd zijn, niet mee. We troosten ons dan ook met de gedachten dat voor velen het sterven een einde gemaakt heeft aan een lang proces van lijden.

We beginnen een nieuw jaar waarin we als fratersgemeenschap gedenken dat het 145 jaar geleden is dat Mgr. Andreas Schaepman onze Congregatie stichtte.

Tevens is onze gemeenschap reeds 90 jaar werkzaam in Indonesië. Moge we op deze jaren met voldoening terugzien en dankbaar zijn voor alles wat is bereikt.

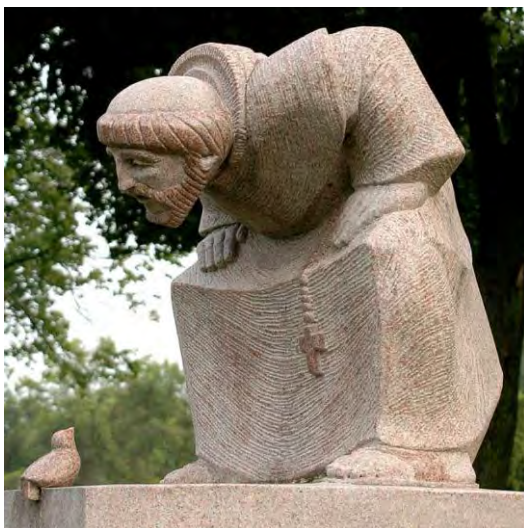
In ons fraterhuis St.-Jozef te De Bilt beginnen we komend jaar op een nieuwe manier de leiding van het fraterhuis te organiseren. Hopelijk draagt dit proces van steeds weer meer loslaten van eigen inbreng bij aan een goede leefomgeving van ons allen in de jaren die voor ons liggen.

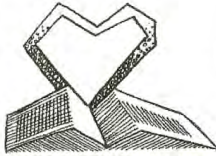
Het afgelopen jaar heeft de Konferentie Nederlandse Religieuzen (KNR) samen met de religieuzen in Nederland nagedacht, gebeden en gediscussieerd over geweldloosheid en rechtvaardige vrede. Paus Franciscus had dit thema aangedragen voor 2017. Hij schreef: ‘Laten we ons in 2017 contemplatief en actief wijden aan het uitbannen van geweld uit ons hart, in woord en daad. Laten we geweldloze mensen worden en geweldloze gemeenschappen bouwen die zorg dragen voor ons gemeenschappelijk huis.’

De adventsgedachte die door de KNR is verspreid eindigt met de volgende gedachte: “Kerstmis en de periode van bezinning die daaraan vooraf gaat, de Advent, doen ons hopen op de komst van de Heer in ons bestaan en in de wereld. Hij geeft aan ieder van ons de mogelijkheid een mens van vrede te zijn. Hij wil dat we ons laten doordringen van de kracht van liefde die Hij geeft. Die liefde stelt ons in staat om instrumenten van vrede te zijn en, om – in de woorden van het beroemde gebed dat wordt toegeschreven aan Franciscus van Assisi – eenheid te brengen waar mensen verdeeld zijn, licht te brengen waar het duister is en vreugde waar mensen bedroefd zijn.”

Namens het bestuur van het Religieus Huis Nederland spreek ik de hoop uit dat wij in staat zijn hiermee in het nieuwe jaar 2018 voort te gaan.

Frater Wilfried van der Poll,
Overste van het Religieus Huis Nederland

**Overweging
bij de
Constituties**

“Het levend houden van onze verbondenheid met Jezus en de Vader, vraagt persoonlijke bezinning en gebed. In ons dagelijks leven moeten wij daar ruim aandacht en tijd aan besteden. Daarbij zal eenieder de vormen en middelen kiezen, die voor hem het meest vruchtbaar zijn”. (Constituties, art.62)

BIDDEN WEDERZIJD SAMENZIJN

Bij Jezus doop klonk er een stem die tot Hem sprak: "U bent mijn geliefde... in U heb Ik mijn welbehagen." Dat is de stem die jij en ik ook mogen horen, ons laat weten dat wij net zo geliefd zijn als Hij. Onze uitdaging: luisteren naar die stem die zegt wie je werkelijk bent, dat je geliefd bent. Wat zou het een zegen betekenen als je durft te luisteren naar de stem die zegt dat je geliefd bent. Dat is ook de kern van bidden. "Een onderhoud met een Vriend, van wie je weet, dat Hij van je houdt" (Theresia van Avila).

Bidden is een wederzijds samen zijn, maar evenzeer ook een wederzijds genieten. Eerlijk gezegd is voor ons godsdienst, het religieus leven nog te vaak uitsluitend beschouwd als een dienst, een te vervullen opdracht! Maar godsdienst, religieus leven is ook genieten.

Wat met genieten bedoeld wordt daar hoeft je geen lange definities voor te zoeken. Het is zalig vinden bij elkaar te zijn. Jij en je Beminde vinden het fijn samen te zijn. Afstemmen op elkaars golflengte. Op de golflengte van Iemand die naar je omkijkt, die met jou in contact wil komen. Zo simpel en zo diepzinnig is mij eens verteld over de ontmoeting van de pastoor van Ars met een bejaarde man in zijn parochiekerk die regelmatig urenlang, bewegingsloos op de achterste bank zat. Op een dag vroeg hij hem wat hij toch heel die tijd aan het doen was? "Niets", zei de man. "Hij kijkt naar mij en ik kijk naar Hem". Ontdekken van de

wederzijdsheid, ontdekt worden door God dat je een schat van een man bent, dat je er mag zijn, dat je schoonheid bent. “En Hij zag dat het zeer goed was, dat het zeer schoon was” (Gen.1,31).

Dit gevoel vinden we ook terug in het sprekende visioen van Julian van Norwich, een Engelse mystica uit de veertiende eeuw. Zij had iets heel kleins en kwetsbaars in haar hand. “Ik was verbaasd” zegt ze “dat het kon blijven bestaan, want ik dacht dat het vanwege zijn nietigheid plotseling zou terugvallen in het niets. Maar ik kwam tot het inzicht: het blijft bestaan, en het zal altijd blijven bestaan, want God heeft het lief”.

Dat de Levende mij heeft gezien heeft zijn gevolgen. Alles wat een mens gegeven is, is gratis en om te delen. Genade.

Een broederlijke genade, die ons uitdaagt tot solidariteit. Nooit is het alleen voor mijzelf en voor niemand anders. Wij hebben te delen wat ieder van ons aan rijkdom heeft. In ons leven ervaren gekend te zijn, gezien te worden raakt ons ten diepste in onze ziel. Het maakt ons warm van binnen en gaat over tot inzet en delen. Tot handen uit de mouwen! Zijn wij niet te bang ons uit handen te geven, geboeid geraakt te worden door de diepste kern in onszelf? Geboeid worden is meer dan verlangen, het is zo iets als gevangen raken, ons over te geven, ons uit te leveren? Onszelf kwijt te raken. Waar kom je uit? Waar ga je heen? Wat levert het op?

Een hele weg van ascese, van afleren te bekijken, te groeien in het ontvangend zien. Durven zien wat zich in zijn totaliteit, in zijn geheelheid, in zijn volmaaktheid, in één woord in zijn schoonheid aan ons openbaart.

De ascese van het zien heeft niets te maken met het sluiten van de ogen en niet durven kijken, het heeft te maken met de ogen zó te ontwikkelen, dat ze kunnen schouwen en dat ze zich niet beperken tot alleen maar het zien van nuttigheid en prestatie.

Hoe armzalig is het als je het kijken van God naar de mens alleen zou kunnen verstaan als een kijken of de mens fouten begaat, overtredingen, of je de regels wel onderhoudt. De Levende is partner van de mens en geen ambtenaar van sociale zaken. Zeker

je kunt mensen op deze wijze bekijken – en doen wij dat allemaal niet op onze tijd – zodat ze zich bekeken voelen. Ja, zelfs zo bekeken voelen dat ze er ontredderd bij staan. Men kan de ander doodkijken, mensen weggijken. Zo kijkt de Eeuwige niet naar ons. Hij kijkt naar ons mensen om ons te promoveren, ons naar voren te halen, ons te “bevestigen”. Romano Guardini formuleerde het zo: dat God zich nooit neerbuigt naar mensen, maar dat Hij mensen omhoog haalt, om ze te “bevestigen”. Dat is het meest eigene van de Levende, dat Hij ons laat bestaan, dat Hij ons laat zijn in onze volle glorie en daardoor geboeid wordt. Dat is ook wederzijds, daardoor wordt God ook mooi en kan Hij vol schoonheid zijn, in één woord adorabel.

St. Jan van het Kruis brengt die schoonheid steeds ter sprake. Hij is een goede gids waar hij schrijft: “Moge mijn schoonheid uw schoonheid zijn en moge uw schoonheid mijn schoonheid zijn. Dan zal ik U zijn in uw schoonheid en zult Gij mij zijn in uw schoonheid. Uw eigen schoonheid immers zal mijn schoonheid zijn. En zo zullen wij elkaar zien in Uw schoonheid. (Geestelijk Hooglied, Werken bladzijde 466, nr.5). Opvallend is dat sinds de 18^e eeuw mondjesmaat in de hedendaagse spiritualiteit gesproken wordt over de schoonheid. Er wordt veel gesproken over het bestaan van God, over de waarheid van God, de echtheid van God, de bewijsbaarheid van God, allemaal zeer interessante en noodzakelijke aspecten, maar spreken over de schoonheid van God is op de achtergrond geraakt. St. Jan van het Kruis, de dichter was hierdoor diep geraakt, steeds brengt hij die schoonheid ter sprake:

“Blust Gij dan toch mijn hartstocht,
Want niemand anders kan die immers stillen.
Zien moeten U mijn ogen,
Want Gij zijt er het Licht van,
Voor U alleen wil ik ze ook maar hebben”
(Geestelijk Hoog Lied, 10, Werken, bldz.271).

*Voorhout, 8-09-2017
Drs. Alfons Kroese o.c.d.*

EEN FOTOGRAAF ZELF IN BEELD

Het is voor mij altijd een genoegen om Indonesische medebroeders, die ik al jaren van naam en gezicht ken, te interviewen voor INKO. Meestal gebeurt dat bij gelegenheid van een kloosterjubileum van de betrokkene en ik om andere reden in Indonesië ben.

Deze keer was ik met Wilfried van der Poll in Malang ter voorbereiding op het Algemeen Kapittel van 2018 inzake de wijziging van de Constituties, ons wetboek. Frater Heribertus ken ik al zolang als ik in Indonesië kom (vanaf 1995), want hij maakt bij allerlei feestelijkheden foto's, dus ook bij de kapittels. Ik had een goed gesprek met hem, daarbij geholpen door onze tolk, Mevr. Inge Kapitan.

Yustinus Rachmat Yuwono werd op 15-02-1970 geboren in Lampung, in de omgeving van Metro op Zuid Sumatra. Dan vertelt hij: “Wij waren een katholiek gezin met twee jongens en drie meisjes. Mijn vader was boer. Ik heb de lagere school en de middelbare school in Lampung doorlopen en ben toen naar het seminarie gegaan in Palembang om priester te worden. Na een jaar ben ik daar weggegaan en ben naar Jakarta gegaan. Daar heb ik in een fotozaak gewerkt”.

Zonder duidelijk te zeggen hoe hij daartoe kwam, vertelt hij in een adem door: “In 1991 ben ik in het postulaat van de fraters in Kediri gekomen. We waren met drie kandidaten, maar ik ben de enige die ervan is overgebleven. Voor het noviciaat gingen

we een jaar later naar het noviciaat in Malang, waar in 1988 een nieuw noviciaatsgebouw was gekomen”.

Soms wil je nog ergens wat bij stil staan, maar dat lukt niet altijd, want Heribertus, zoals zijn fratersnaam geworden is bij de inkleding op 12 juli 1992, ging vlot door met zijn activiteiten na het noviciaat. ”Eerst twee jaar procurator in Ende op Flores, drie en een half jaar in Weetebula op Sumba, (*Procurator is een functie waar de meeste jonge fraters mee beginnen en het gaat om de zorg voor de gemeenschap qua eten, drinken, personeel e.d. Hiermee leren zij zich bezig houden met praktische zaken en omgaan met geld*).

Na Sumba werd het Podor-Larantuka, eerst weer procurator, maar ook hoofd van de onderafdeling van de scholenstichting (financiële afdeling) en gaf ook computerles.” Op mijn vraag of hij opgeleid was voor computerwerk, reageerde hij: “Nee, toen nog niet, maar later dat jaar ben ik een jaar in Jakarta geweest voor les in data-analyse. Eerst heb ik bij de Broeders van Dongen gelogeerd en het tweede half jaar in een kosthuis gewoond.

Voor het lesgeven in computerwerk ben ik daarna in Malang naar de Hoge School gegaan afdeling informatica.” En zo verloopt zijn loopbaan van de ene plaats naar de andere, maar steeds in dezelfde sfeer van werken met financiën en computers, zowel bij de Scholenstichting als bij het Algemeen Bestuur (“in de periode dat Wilfried Algemeen Overste was en in Malang woonde”, voegde hij eraan toe) tot hij op dit moment Provinciaal Econoom is van de Provincie Indonesië.

Naar aanleiding van de vele verplaatsingen was ik benieuwd hoe hij dat ervaren heeft om steeds maar weer van huis, werk en vaak eiland te wisselen. ”Ik heb het altijd geaccepteerd als consequentie van het afleggen van de gelofte van gehoorzaamheid en heb elke taak altijd met vreugde uitgevoerd en nooit wat geweigerd om te gaan doen. Toen frater Melchior plotseling overleed, die met de bouw op Sumba bezig was en met plannen voor de aula bij het Provinciaal Bestuur, ben ik gevraagd om het

toezicht op de bouw over te nemen.” Dat hij met vreugde zijn taken uitvoert, durf ik te bevestigen, want Heribertus kun je altijd met een opgewekt gezicht tegenkomen, ook als je weet dat hij al drie keer een zware operatie heeft ondergaan, waarover hij zegt: “als alles weer voorbij is, ben ik blij en denk bij mezelf: de Heer heeft me niet meegenomen, dus ik mag verder gaan”. Tekenen van een ware levensinstelling en niet zomaar een mooi gezegde!

Op de vraag of hij hobby's heeft en er ook tijd voor neemt, zegt hij hartgrondig “ja” en wel: “Ik doe aan jogging; loop veel en hou van vissen”. Dus ik dacht meteen aan een watertje met een hengel zitten in een rustige omgeving, nee, niets is minder waar: het gaat om op zee te gaan vissen. Meerdere fraterhuizen liggen vlakbij zee en meerdere medebroeders gaan met collega's van school e.a. in groepjes de zee op, vooral ook 's nachts om bijvoorbeeld op tonijn te vissen....(hij noemde meerdere vissoorten, maar deze herkende ik....). Een ware openbaring voor mij, want daar heb ik nog nooit verhalen over gehoord, maar Heribertus doet het meerdere keren per jaar als hij in een van de huizen verblijft.

25 jaar kloosterleven, geeft je toch wel reden om eens even terug te kijken en Heribertus reageert met: “Als je jong bent en treedt in, weet je nauwelijks waaraan je begint, maar gaande weg ga je zien wat dit leven in feite is. Terugblikkend heb ik feitelijk altijd beseft: wat er ook gebeurt, het is de consequentie van je keuze waarin je alles hebt overgegeven aan de Congregatie. Ik heb het niet als zwaar ervaren. Wat voor mij wel eens moeilijk was is het omgaan met de cultuurverschillen tussen de fraters van Sumatra en Java met die van de andere eilanden. Persoonlijk kan ik er goed mee uit de voeten, zowel actief als passief maar de verschillen zijn wel aanwezig.

Mijn laatste vraag gaat naar de toekomst. Hoe kijkt Heribertus daar tegenaan? “Toekomst inkijken is moeilijk, want je weet niets over je gezondheid, de taken die je krijgt.....Gewoon aanpakken wat op je weg komt.

Hoe het met de Congregatie blijft gaan, is ook afwachten. We hebben een paar jaar minder aanwas gehad, maar Paschalis is nu een paar jaar bezig en doet veel aan roepingenpromotie en nu komen er weer meer jongelui bij ons binnen”.

Dit laatste brengt ons bij de hedendaagse jeugd, die binnenkomt. Hiervan zegt Heribertus: “Natuurlijk is het ook nu weer “hedendaagse jeugd”, maar het gaat er niet om of ze met een mobieltje binnenkomen, maar hoe ze er mee omgaan. Hier wordt ook aandacht aan gegeven in de vorming. Wij moeten ook mee gaan met de tijd, maar de manier waarop is belangrijk. Ook bij de cursussen van de gezamenlijke noviciaten wordt er aandacht aan besteed. Veel jonge fraters leiden een studentenleven, dat is goed, maar ze moeten leren en ervaren dat er meer is. Belangrijk is dat ze leren communiceren zonder een mobieltje. Vroeger stuurde je een berichtje naar één persoon, nu lezen ontelbaren je berichtje. Alles is nu voor allen. Foto’s op facebook zijn veelal zonder bijschriften en weet je vaak niet in welke situatie de foto gemaakt is en worden zaken buiten een context geplaatst. Er wordt wel gezegd, dat de huidige nieuwe generatie een “strawberry generatie” is: men is soft; snel geprest; snel boos en haakt gemakkelijk af. Bij de vorming zal dus op communicatie een nadruk gelegd moeten worden!”

Dank je wel, Heribertus, voor dit fijne gesprek! Je hebt je feest al gevierd, maar ik wens je -namens de redactie, nog heel veel gelukkige en gezonde jaren toe met veel blijvende arbeidsvreugde!

*Malang, 17-11-2017
Leo Ruitenber*

BIJ TOEVAL BIJ DE FRATERS TERECHTGEKOMEN

Een weekend in Surabaya geeft mij de gelegenheid om nog een interview van een zilveren medebroeder af te nemen. Alleen is onze tolk, Inge Kapitan, haar eigen weg al gegaan en moeten Wilfried en ik het samen op onze eigen kracht presteren. We vinden beiden dat het goed is gegaan en dat het een interessant verhaal zou kunnen zijn. Het gaat om frater Gonsalis.

Lasarus Datar werd op 19-06-1963 geboren in Tentang bij Ruteng op West Flores. De lagere school en de lagere middelbare school doorliep hij in zijn geboortedorp Tentang, maar de hogere middelbare school deed hij in Ruteng. Daarna wilde hij met zijn dorpsgenoot (nu) Yoannes Berchmans naar de Passionisten in Maumere, maar beiden werden daar nog niet aangenomen, omdat het postulaat daar over een paar maanden pas zou beginnen. Niet wetende wat nu, liepen ze wat rond en zagen een aankondiging van de fraters BHK dat postulanten welkom waren. Zo zijn wij aan twee nieuwe medebroeders gekomen...bij toeval of Voorzienigheid???

Vanaf het begin heeft Lasarus er een goed gevoel bij gehad en vond het een goede plek en had alle vertrouwen in de te verwachten opleiding. Hij vond als Nederlandse fraters helemaal naar daar kwamen om de jongens op te leiden, dan doen ze goed werk en dan staan ze ervoor. Hij spreekt met respect over het missiewerk op zich en heeft dit altijd willen navolgen. Na het jaar postulaat in Maumere, verhuisden ze naar Malang en werden daar ingekleed op 12-07-1992, waarbij hij de naam frater Gonsalis kreeg. Frater Simon was de novicemeester.

Het tweede noviciaatsjaar is wat praktischer dan het eerste, want dan gaan de novicen stage lopen. Ze gaan dan drie maanden in een van de gemeenschappen wonen, zorgen daar voor de dagelijkse

zaken en ervaren dan ook hoe er in onze gemeenschappen geleefd wordt. Dan komen zij weer terug naar het noviciaat en dan gaan ze twee weken in een eenvoudig gezin ervaren, wat het dagelijks leven in een gezin betekent. Gonsalis vertelt het als volgt: "Ik kwam in een jong gezin van een ex-frater en ondervond inderdaad dat zo'n "liv-in" van jonge ouders met kinderen veel zorg vraagt rondom de gewone dagelijkse zaken als water halen, kieskeurig zijn met eten kopen vanwege het kleine budget, slapen op een matje, geen drie maaltijden per dag en eten wat de aarde geeft etc. Het was een goede levenservaring". Hij kijkt daar nog met goede gevoelens op terug en het heeft kennelijk indruk op hem gemaakt. Het op die leeftijd bij anderen meemaken, is kennelijk heel anders dan terugkijken op eigen jeugd.

Na de eerste geloftenaflegging werd Gonsalis naar Kupang verplaatst als procurator en na drie jaar kreeg hij de financiële administratie op school erbij voor de Scholenstichting. Toen kwam er een studieopdracht en ging hij naar de katholieke Universiteit in Kupang om een opleiding tot counseling te volgen. Hij behaalde de eerste bevoegdheid daarin en werd overgeplaatst naar Maumere. Drie jaar was hij daar leraar en tevens hoofd van het internaat van de Lagere Middelbare School.

Na zijn eeuwige geloften in 2003 verhuisde Gonsalis naar Sumba, werd leraar aan de Hogere Middelbare School en tevens counselor voor de individuele leerling. Hij was veel op zijn kantoor te vinden, waar de leerlingen bij hem konden binnenlopen als ze er behoefte aan hadden.

Hij vertelt verder: "Na drie jaar werd Surabaya mijn nieuwe werkplek. Eerst in de wijk Kebraon, waar ik op school counselor werd en thuis de Overste als opvolger van frater Amatus. In 2013 verhuisde ik naar het fraterhuis aan de Jalan Kepanjen en werd ik verbonden aan de lagere school, waarvan ik per 01-07-2017 hoofd ben geworden, nadat Ibu Marta met pensioen is gegaan.

Inmiddels ben ik ook weer aan het studeren, hetgeen ik altijd graag gewild heb, maar nooit om gevraagd heb. Nu kwam het Provinciaal Bestuur me vragen of ik mijn behaalde bevoegdheid niet wilde vervolgen met de tweede t.w. psychologie”. Dat wilde ik graag en daar ben ik nu ook mee bezig. Het omvat drie keer drie maanden. Ik vind het fijn om zo’n studie nu pas te doen, omdat je nu al veel ervaringen in de praktijk hebt opgedaan door wat je allemaal hebt meegemaakt en is de theorie ook veel gemakkelijker. We zijn nu bezig met een onderzoek naar het familieleven met daarin vooral de plaats van de moeder met een autistisch kind. Het gaat dan vooral om autistische pubers in de leeftijd 14-15, dus de leeftijd van de Lagere Middelbare School. Ik vind deze studie zo belangrijk, omdat deze ook van nut kan zijn buiten de schooltijd.”

Dit leidt tot de vraag: ”Je hoort overal dat de jeugd zo veranderd is, is dat in jouw werk ook te merken?” Gonsalis: “Op Flores en Sumba lag dat anders. De jongelui die naar de Middelbare School komen, komen uit een zeer gesloten maatschappij, vooral de internaatskinderen uit de afgelegen gebieden. Zij komen met een meer open maatschappij in aanraking, waardoor zij ook anders gaan aankijken tegen fraters, onderwijzers e.a. Maar dat betekent ook dat zij anders naar hun ouders gaan kijken. De leerlingen hier op Java leven al in een meer open maatschappij en zijn veel meer op zichzelf gericht. Alles wordt betrokken op: “IK!” Hierdoor zijn ze dus ook meer kwetsbaar. In de counseling zie je dat de kinderen op de andere eilanden toch op zich opener zijn en ook meer openstaan om hulpvragen te stellen; terwijl hier de leerlingen alles naar zich toe redeneren en niet open zijn, dus ook moeilijker om hulp zullen vragen!”

“In dit verband”, stel ik, “dat in Europa veel gesproken wordt dat leerlingen elkaar pesten via facebook e.d. met allerlei gevolgen van dien. Speelt dat hier ook?” “Dat speelt op de lagere school al, maar daar wordt hier al veel aandacht aan besteed. Wellicht speelt

de gehele opvoeding hierin een rol, waarbij de grote verschillen in vrijheid in opvoeding en onderwijs in Europa en in Indonesië principieel verschillen: de plaats en de rol van de leraar en die van de leerling”.

Wilfried stelt graag een vraag van geheel andere orde en wel of de fraters in Indonesië er al mee bezig zijn, dat na het Algemeen Kapittel in 2018 ook Indonesië geen provincie meer zal zijn, maar dat er dan maar één bestuur, het Algemeen Bestuur, zal zijn?

Gonsalis: “Ik denk dat niet iedereen dit al goed door heeft en dat we het gevoel krijgen dat we in een vacuum terecht komen en dan de vragen krijgen hoe dat opgevuld moet worden. Zelf denk ik dat het bestuur uit meer dan drie fraters moet bestaan, juist ook om te voorkomen dat het Algemeen Bestuur teveel met algemene zaken bezig is en niet met de zaken van Indonesië. Velen weten nog niet of het wel goed is dat er maar één bestuur zal zijn”. En hij voegt eraan toe: “Ik hoop dat er uit de Nederlandse delegatie op het Algemeen Kapittel steun komt voor het behartigen van de belangen van Indonesië”. En hij geeft als voorbeeld, dat in zo’n stad als Surabaya steeds meer scholen opgezet worden, waardoor onze scholen in leerlingenaantal teruglopen. Daarom zou het goed zijn om ook in Surabaya met een internaat te beginnen, vooral voor kinderen van buiten de stad.

Als persoonlijke hoop spreekt Gonsalis tenslotte uit: “Ik hoop dat het missiewerk van de Nederlandse fraters als voorbeeld mag blijven dienen voor de Indonesische fraters en dat betekent dat de Indonesische fraters niet alleen aan zichzelf denken, maar net als de Nederlandse medebroeders bewogen en betrokken hun werk hebben gedaan. Het gaat niet om WAT je doet, maar HOE je het doet! De Nederlandse inbreng dienen wij voort te zetten!”

Dank je wel, Gonsalis voor je fijn en open gesprek en je hartenkreten. Succes met je belangrijke werk voor de jeugd en met je studie! Tot ziens!

Toen ik mijn fototoestel pakte om een foto van Gonsalis te maken, gingen meteen die twee duimen om hoog. Je kunt tegenwoordig geen foto's van Indonesiërs zien of je ziet het v-teken of nu meer en meer die twee opgestoken duimen. Ik heb hem gevraagd wat dat voor hen betekent en het antwoord was: "Terima Kasih oftewel Dank U wel! Dank u wel, dat u ons op de foto wilde zetten!" Dus dat weten we ook weer!

*Surabaya, 20-11-2017
Leo Ruitenberg*

de pen doorgeven

Als eerste wil ik graag Matthijs Visser bedanken voor het door geven van de pen!!!!

Ik zal me kort even voorstellen. Ik ben **Tico Rodriguez** en ben 55 jaar jong. Ik ben geboren op Bonaire. Op mijn 30ste ben ik naar Nederland gekomen voor een studie van 3 jaar en ben tot heden in Nederland gebleven. Ik zou graag willen vertellen hoe ik in de zorg ben terecht gekomen??!!!!

Van Duiker naar Verzorgende IG

Op mijn 17de jaar ben ik begonnen met werken bij een Jachtwerf op Bonaire. Ik werd aangenomen voor leerling-duiker en dezelfde dag mocht ik starten met de cursus voor duiker.

Binnen 1 week had ik mijn Duikers Diploma.

Ik ging met veel plezier naar mijn werk en voor een jongen van 17 verdiende ik als duiker ook erg veel geld. Ik vond het ook een stoere baan, totdat ik op een middag na mijn werk thuis kwam en mijn moeder

erg verdrietig aan trof. Mijn Opa woonde bij ons in en mijn moeder vertelde me dat mijn Opa zich niet lekker voelde en dat de huisarts was geweest en de arts had gezegd, dat mijn Opa naar het ziekenhuis moest om te sterven. In die tijd was het zo, wat een huisarts zegt moet ook gebeuren.

Maar mooi niet! Ik zei: "Als mijn Opa toch dood gaat, kan hij thuis ook dood gaan, dus hij gaat niet naar ziekenhuis!"

Binnen een uur stond de ambulance voor de deur om mijn Opa te vervoeren naar het ziekenhuis om daar te sterven. Maar hij is niet mee gegaan!!

Ik had mijn moeder beloofd dat ik haar dag en nacht zou helpen met mijn Opa. Mijn Moeder vond me te jong (jongste van het gezin) om voor mijn Opa te zorgen, want als de kinderen van mijn broers of zussen in hun broek hadden gepoept, liep ik hard weg, want ik kon niet tegen de geur!!!

Maar met het zorgen voor mijn Opa had ik er helemaal geen last van. Dus ging ik voor mijn Opa zorgen. Mijn enige uitgaansgelegenheid was mijn werk van 8.00 uur 'sochtends tot 16.00 uur 's middags. Voor de rest was ik thuis om voor mijn Opa te zorgen en om mijn moeder te helpen.

's Ochtends voordat ik ging werken, hielp ik mijn Opa met wassen en aankleden; 's middags ging ik naar huis om te helpen met eten te geven, verschoneren, in bed leggen en na mijn werk weer uit bed en 's avonds weer naar bed helpen.

Mijn Opa heeft 1 jaar en 3 maanden langer geleefd!!!!

Na zijn dood kwam er een lege plek in mijn leven, ondanks mijn stoere baan. Ik nam ontslag en ging bij een groothandel werken om meer mensen om me heen te hebben, maar dit heb ik 1 jaar gedaan omdat het mij geen voldoening gaf.

Op Bonaire was er een klein klooster/bejaarden-tehuis. Dit was meer voor de oude mensen die geen familie hadden, die daar werden opgenomen en verzorgd door de zusters. Er was ook een ziekenhuis, maar daar durfde ik niet te solliciteren, want ik had er geen diploma voor. Wat ik wel had was de liefde voor de

zorg, dus op een dag ben ik toch gaan aanbellen bij het klooster / bejaardentehuis. Maar ook daar vond de Moeder Overste dat ik te jong was om met oudere mensen te werken. Ik was inmiddels wel bijna 20 jaar. Door veel praten en via via ook via de kerk kwam mijn moeder in contact met een zuster, die een goed woordje voor mij zou doen.....toen mocht ik wel komen, maar ik mocht gaan beginnen met vegen, planten water geven en bladeren opruimen. Pas

aan het eind van de week, toen iedereen salaris kreeg, ben ik er achtergekomen dat ik een vrijwilligersbaan had, maar op dat moment kon het mij niet zoveel schelen.

Voor elk klusje dat ik ging doen, nam ik wel een bejaarde mee, wat mij veel voldoening gaf en ook de bejaarden vonden het erg leuk.

Na er 2 weken te hebben gewerkt had de Moeder Overste een gesprek gehad met de Directrice van het ziekenhuis, die ook een zuster was. In het ziekenhuis hadden ze iemand nodig om foto's te maken (Röntgenlaborant), maar ik had nog nooit gehoord van een röntgenfoto en zelf had ik ook nog nooit een röntgenfoto hoeven laten maken in een ziekenhuis, dus ik dacht: dat komt goed uit, want ik had net een nieuwe fotocamera, dus die neem ik mee. Tot dat ik mijn eerste ochtend had meegelopen heb ik een beetje kunnen begrijpen dat het gaat over heel andere foto's.

Na een maand mocht ik mijn opleiding gaan doen op Curaçao. Toen ik klaar was, ging ik weer naar Bonaire als Röntgenlaborant.

Gezien het feit, dat het een klein ziekenhuis was, heb ik verschillende nevenfuncties gehad, bijvoorbeeld het maken van hartfilmpje (ECG), verbandmeester (gipsbroeder), longtest Spiro (longcapaciteit meten), aanleggen van Holter (hartregistratie 24 uur).

Dit werk heb ik 10 jaar lang gedaan en wel als enige op het eiland Bonaire, dus dat betekende 10 jaar lang, 24 uur per dag en 7 dagen per week. Deze 10 jaren gingen erg snel. Het werk was lichamelijk niet zwaar, maar geestelijk wel, want als er wat gebeurde moest ik naar het ziekenhuis om daar zorg te verlenen.

Na deze 10 leuke jaren ben ik in 1991 verhuisd naar Nederland en hier heb ik weer gekozen voor ouderenzorg.

En vanaf 01-09- 2016 heb ik bewust gekozen om in Fraterhuis Sint Jozef te komen werken.

Tico Rodriguez

GOD GEBOREN IN DE ZIEL

Bij elke diepe zucht van Verlichting opnieuw

Vooraf:

Met God bedoelt Huub Oosterhuis de God van de Joodse Bijbel en de oudste geschriften van de Jezusbeweging, de God van Mozes, Jesaja en Jezus, die de Levende wordt genoemd, die ons gezegt hoe we kunnen leven: heb lief je naaste die is zoals jij. Heb lief de vreemdeling, red hen die geen verweer hebben, stel hen in staat, op te staan, en op te komen voor zichzelf en anderen.

De Vastenactie van jaren geleden had als motto: ommekeerommekaar. Ik sluit me hier graag bij aan en voeg eraan toe dat een beeld van God voor mij de panentheïstische Alomvattende is, zo vriendelijk en veilig als het Licht als een Mantel om mij heengeslagen. In die God hebben wij het leven, het bewegen en het zijn.

Geboorte in Betlehem

komt ons vertrouwd voor, Jezus wordt geboren in een nederige stal, in een voerbak, in een verre uithoek van Palestina. Maar geboorte in de ziel? Ja, in onze eigen ziel, in ons wezen, ons innerlijk, daar waar we **zijn** en **wie** we ten diepste zijn, ook daar kan God geboren worden. Dat is althans de ervaring van mensen die we mystieken noemen.

Wat is mystiek?

Het is het beleven van de aanraking door de Bron van ons leven, een ervaring van zien en gezien zijn, gekend-zijn tot diep in ons hart. Een ervaring die de persoon geheel in beslag neemt. Het is een schouwen en beleven van de eenheid van alles wat bestaat, een eenheid die dieper gaat dan alle verdeeldheid. En in die diepe eenheid voelt de mysticus zich opgenomen. Deze ervaring breekt

op verrassende wijze door in het bewustzijn van degene die het overkomt en is niet af te dwingen. Meditatie en stilte kunnen wel helpen om in de juiste gesteldheid van ontvangen te komen. Want zo wordt dit geraakt worden altijd beleefd: als iets wat de persoon overkomt, wat ontvangen wordt, gratis als genade. Mystieke ervaringen komen in alle godsdiensten voor, ook bij mensen die geen bepaald geloof belijden. Het overkomt hen zonder dat ze het verwachten. Theoloog Auke Jelsma gaf zijn boekje over mystiek de titel: *“Mystiek als verrassing. Zoek, en je zult gevonden worden”*. Wie zo’n verrassing meemaakt zal zich dat moment altijd blijven herinneren en nooit meer helemaal wanhopig zijn. De bijtitel van onze congregatie, Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart, is: Hoop van de Hopelozen. Wie die bijtitel heeft uitgevonden weet van mystieke wanten! God gebeurt altijd anders dan je gedacht of geloofd hebt.

Hoe worden we ontvankelijk voor de geboorte?

Om ontvankelijk te zijn voor het goddelijk geheim dient een mens leeg te zijn. Als het hart vol van ik-binding is, vol van zichzelf, is er geen gastvrijheid voor de Gast die binnen wil komen. Koste wat kost gelijk willen hebben, tunnelvisie, gekrenkte trots, sluiten het hart af voor de Bezoeker. Het boeiende van Maria daarentegen is haar ontvankelijkheid en Gods Geest kwam zo maar binnen! Ga open voor het geheim dat zich aan jou wil openbaren, in de kerk, in de stal, in het wel en wee van het leven. Als Gods Geest plek vindt in het hart van een ontvankelijk mens dan vermenigvuldigt zij de werkzaamheid vele malen meer dan die mens zelf ooit zelf zou kunnen uitvoeren.

Mijn diepste ervaring

ooit is geweest toen ik in Kenia iemand blinde gehoorzaamheid hoorde preken. Ik vatte achteraf alle moed bijeen en hield mijn twee handen om het oor van de man die had gepreekt en zei...(de naam): *“Weet u wel dat in de naam van blinde gehoorzaamheid zes miljoen Joden in de gaskamers zijn omgekomen?”* De man

antwoordde: “So what?” en toen begon ik zonder dat ik het kon stoppen te gillen als een Afrikaanse vrouw. En nu komt het: Ik had een Siemens radio van Nederland meegenomen naar Kenia, en bij het wereldnieuws op dezelfde avond hoorde ik, dat op het moment dat ik opkwam voor de zes miljoen Joden, Koningin Beatrix een krans legde op het Joods monument in Amsterdam. Later legde Jack de Valk mij uit, met tranen in de ogen, dat wat ik beleefd heb een kosmische mystieke ervaring is geweest.

Mystiek is een weg naar werkzaamheid.

Karmelieten Jo Ticheler (†) en Loet Swart gaven lang geleden in Borculo een conferentie over mystiek die door frater Ben Broekman op een cassette werd opgenomen. Tijdens een Keniaverlof gaf Ben mij de cassette. Later vond ik in een boekje van Jo Ticheler “*Jezus, hoe hij staande bleef*” de hele conferentie terug die ging over de kenmerken van mystiek:

- * Iemand of iets van elders wordt gezien
- * Er wordt een boodschap gehoord
- * Over een werkelijkheid die iemand intens bezighoudt
- * Wie die boodschap ontvangt, gelooft in de eigen waarneming
- * En verandert door de ontvangen boodschap.

Veranderingen:

* Paulus wordt van zijn paard geworpen en gaat radicaal anders leven

* Emmaüsgangers gaan plotseling ZIEN wie hun gast is en bekeren zich.

* Als dominicaan Meister Eckhart (geboren rond 1260) preekt over de geboorte van God in de ziel, dan bedoelt hij daarmee het vruchtbaar worden van de diepste intimiteit van God in de mens. De intimiteit met God in het binnenste van de ziel is geen statisch feit, maar leven, telkens opnieuw geboren worden. God is niet slechts één keer lang geleden mens geworden, maar zijn Zoon wordt steeds opnieuw in mensen geboren, overal waar

mensen goed werk doen, overal waar het niet om mensen zelf te doen is. De werkzaamheid van God in Eckhart blijkt uit zijn inzet voor de wetenschap, in de bestuurlijke taken van zijn orde, in de geestelijke begeleiding en geloofsuitleg. Hij ondervindt ook veel tegenstand van de kerkelijke overheid.

* Franciscus (leeft rond 1200 AD) verandert radicaal door de ontmoeting met een melaatse: eerst verandert hijzelf, dan herbouwt hij een bouwvallig kerkje en vervolgens ontmoet hij de paus in Rome die hem toestemming geeft om zijn orde te stichten die de hele geloofsgemeenschap verandert, waarbij duurzaamheid een hoofddaccent krijgt tot op de dag van vandaag.

* Dichterbij in de tijd leeft Pater Frans van der Lugt de jezuïet die 50 jaar werkt voor zwakbegaafde kinderen in Syrië en op zijn post in Homs blijft, er wordt vermoord in april 2014. Een mystieke ervaring brengt altijd een radicale omkeer te weeg. Veel fraters van Utrecht zijn bijzonder werkzaam en zijn werkzaam geweest in het onderwijs aan zwakbegaafde kinderen, in opvang van vluchtelingen, in 59 jaar onderwijs in Kenia, maar ook in allerlei bestuurlijke taken tot op de dag van vandaag

Enkele misverstanden rond mystiek

1 Dikwijls wordt mystiek afgedaan als “eigen werkzaamheid” tegenover Gods openbaring en Genade. Maar wie over mystici leest, weet dat zijzelf deze ervaring juist beleven als iets wat hen gegeven wordt, geopenbaard wordt en die hen een nieuwe blik geeft over zichzelf, anderen, God, de wereld. Een nieuw begin, een geboorte.

Jan Luyken, dichter, schilder, etser (1649-1712) dacht dat de Godheid hoog op een troon woonde, maar zag niets van boven komen:

*“maar toen Gij U liefde te openbaaren
toen zag ik niets van boven wedervaaren;*

*maar in den grond van mijn gemoed
daar werd het liefelijk en zoet.*

Daar kwaamt Gij uit de diepten als een bron.....”

Jan Luyken werd na een religieuze ervaring doopsgezind.

- 2 In de katholieke traditie is mystiek vaak naar de marge geschoven en met argwaan bekeken. De dominante theologie werd rationeler en dwingender. Ook mystici vielen ten prooi aan de inquisitie. De vrijheid die de mystieke ervaring met zich meebrengt, past niet in ideologische kaders. Ook Meister Eckhart stuitte op een muur van jaloezie, politiek gekonkel en onkunde.
- 3 In het dagelijks taalgebruik wordt mystiek vaak gelijkgesteld aan iets geheimzinnigs of vereenzelvd met bijzondere verschijnselen als extase en levitatie, niet wetenschappelijk verantwoord. De mystici zelf zeggen: *“Deze ervaring gaat niet tegen de ratio in, maar gaat erbovenuit, het is niet irrationeel, maar supra-rationeel.”* Ze waren en zijn zelf nuchtere, reële mensen met verantwoordelijkheid en praktisch werk.
- 4 Het laatste misverstand is dat mystiek gezien wordt als iets wat niet bij gewone gelovigen hoort, maar meer als iets voor heiligen, niet voor 'nuchtere' en praktische mensen. Maar mystici wonen overal, in en buiten abdijen en kloosters. In het TV programma *De Verandering* vertellen mensen over wat hen is overkomen, waardoor ze radicaal zijn veranderd of uit de put zijn gekomen. Zo vertelde Lenny Kuhr hoe zij in de diepte van de kelder van haar leven kwam toen zij haar stem kwijtraakte. En ik herinner me haar woorden over toen zij haar stem weer terug kreeg: *“Wie uit een diepe depressie komt, heeft daarna Ruim Zicht”* Dat maakte ook zo'n indruk op me omdat acht studenten van de Stichting Ruimzicht in dit voormalig klooster wonen.

Vaak zijn mystieke ervaringen, belevingen van direct door God te zijn aangesproken, “*in het nekvel te zijn gegrepen*”
Wanneer we mystiek zien als niet bestemd voor gewone mensen zoals wij, dan doen we onszelf tekort. Mystiek is verrassend en verdiepend en kan ons steunen in ons leven van alle dag.

Om te doen:

Bij elke diepe inademing van zuivere lucht, kunnen we denken dat, mét de zuurstof, God zelf binnenkomt, geboren wordt, vele malen per minuut:

zuchten van Verlichting!

Voornaamste bron: Een dag met Marika Meijer: “*Geboorte in Betlehem, geboorte in de ziel*” in de Emmauskerk Groningen 28 november 2015

Paul Steverink

Frans van der Lugt SJ

EEN TEVREDEN MEDEBROEDER BLIKT TERUG

Vandaag mag ik een medebroeder interviewen, die in december zijn gouden kloosterfeest hoopt te vieren. Geduldig staat hij ons op te wachten, hoewel we aan de late kant zijn wegens de enorm toegenomen verkeersdruk in Malang. Hij straalt gewoon en kan niet wachten om met zijn verhaal te beginnen. Dit op zich is al een speciale ervaring voor mij. Bartolomeüs is voor het eerst in Nederland geweest bij het Algemeen Kapittel van 1988, toen onze huidige tolk ook voor het eerst bij ons kwam tolken: volgend jaar dus 30 jaar! Inge Kapitan, alle lof!

Kornelius Eli Tefa is geboren op 3 september 1941 in Eban bij Kupang op Timor. Zijn vader is gestorven toen Kornelius 3 jaar oud was, maar later is zijn moeder hertrouwd met een jongere broer van zijn vader en dat was voor Kornelius fijn, want het was geen vreemde voor hem. In totaal bestond het gezin uit zeven kinderen: 2 zonen van de eerste vader, 2 zonen en 3 dochters van de tweede vader. Dan gaat hij verder: “De lagere school

heb ik op het dorp genoten en ging daarna naar het seminarie van het diocees Atambua. Daar ben ik vier jaar geweest en ben toen naar de lerarenopleiding gegaan. In de buurt waren twee lerarenopleidingen: een in Kefa en een in Ndao. Toen ik klaar was ben ik op school komen te staan op de lagere school in Eban en heb daar 2 jaar les gegeven en in 1964 geslaagd; ben overgegaan naar de andere lerarenopleiding, kreeg de ambtenarenstatus en in 1966 werd ik directeur van de school. Ik had toen nog nooit van “fraters” gehoord. Op de opleiding gaf een pater SVD godsdienstles, die zelf op school in Utrecht had gelopen. Ik had al wel over naar het klooster gaan gedacht, ook wel door die pater, maar had er feitelijk niets mee gedaan, maar ergens bleef het verlangen wel hangen. Via de pastoor kwam ik met de fraters in Kupang in contact en kwam het moment om me te melden in Larantuka voor het postulaat. Dat was niet zo eenvoudig, want er waren slechte verbindingen. Op een gegeven moment moest iemand er naar toe en kon ik als gezelschap meereizen. Het was een hele onderneming: met een jeep over een slechte weg; stenen weghalen die doorgang belemmerden; kapotte bruggen oversteken enz. Die tocht duurde twee dagen. In Larantuka was de eerste frater die mij ontving frater Antonius. Ik voelde me erg eenzaam, want ik miste mijn reisgezel. Op een gegeven moment moest ik verder reizen naar Maumere, waar het postulaat gevestigd was. Weer een hele onderneming. Gelukkig moest er weer een pater SVD die kant op naar hun seminarie en die heeft op de boot mij veel verteld over het kloosterleven. In Maumere wachtte frater Wilfried van Engen me op, maar het echte “welkom” voelde ik pas toen de andere fraters uit de Vespers kwamen. Dat gaf een warm gevoel, vooral omdat ik de enige was, de andere nieuweling kwam pas later.”

Kornelius was 25 jaar toen hij zich aanmeldde en ik vroeg hem of dat nog speciale reacties had gegeven bij hem of bij anderen. Hij had het eerst niet door, want hij was de enige kandidaat. Het duurde namelijk nog zo’n half jaar voordat het postulaat

officieel begon, dus....”werd ik op de lagere school geplaatst om les te geven en ook op de kweekschool. Ik nam dus een speciale positie in en werd gewoon in het werk gezet, want dat ging in feite tijdens het postulaat gewoon door!”

Het noviciaat was toentertijd in Kediri, dus moest er van Flores naar Java met de boot gereisd worden. Weer een hele onderneming, die via Ndao ging. De Novicemeester was frater Timotheus Smink. Op 12 december 1967 werd Kornelius ingekleed en kreeg de naam van: frater Bartolomeus.

In de parochie waren er de Heren Lazaristen, die ook aan de vorming meewerkten.

Het eerste jaar van het Noviciaat vond Bartolomeus niet zo fijn: “Ik kreeg de neiging om me terug te trekken. Het was er stil en eenzaam en ik was bang voor die grote Timotheus met zijn harde bulderstem ineens achter me die zei: “Zo dweil je niet.....!!!” en ik vond dat bovendien vrouwenwerk. Ik heb me nog eens goed nagedacht en heb volgehouden!”

Het tweede noviciaatsjaar werd o.m. doorgebracht op Celaket in Malang en kreeg Bartolomeus activiteiten op de scholenstichting en lesgeven op de Dionysius lagere school van de zusters O.Carm. Hij beleefde deze benoeming als een soort persoonlijke test, omdat er alleen maar vrouwelijk personeel op die school stond. Maar hij werd er met respect behandeld en hij liep van Celaket naar die school en nam onderweg bij een weeshuis een aantal kinderen mee naar de school van de zusters Ursulinen.

Ook gaf hij twee keer per week godsdienstles op de Economisch Hogeschool. Hier moest hij zich goed op voorbereiden door veel in te lezen.

Na zijn eerste professie kreeg hij een bijzondere opdracht. “Ik werd naar Bogor gestuurd voor een jaar om deel te nemen aan een cursus met betrekking tot plattelandsontwikkeling. We waren een gemengde groep van religieuzen. Vanwege de Islamomgeving

mochten we niet uiterlijk herkenbaar als religieuzen er opereren en dienden ons zeer neutraal op te stellen.

Pastoor Huub Boelaars, OFM. CAP. was er een groot stimulator van. Frater Meinrad was toen Vicarius”.

Bartolomeus was het met me eens, dat het een zeer moderne, interessante bedoeling was en dat het bij ons wat is uitgetoet, maar niet echt van de grond gekomen in het project Weri.

Zelf is hij weer op school komen te staan in Larantuka, maar zegt wel veel van die cursus geleerd te hebben, onder meer hoe je met dorpsmensen moet omgaan en de trainingen op zich waren prima. Zijn werk heeft zich vooral op school afgespeeld, waarbij hij natuurlijk ups en downs gekend heeft. Hij vertelt: ”Economie heb ik door zelfstudie eigen gemaakt, want van een cursus is het nooit gekomen. Maar de contacten met de lokale bevolking had ik in mijn vingers gekregen. Bij mijn eeuwige professie wilde het bestuur geen groot feest, maar de lokale bevolking juist wel en die hebben het ook doorgezet. Het is toen een fantastisch feest geworden.

De mooie kant, maar het lesgeven op de middelbare school was te zwaar voor me, omdat ik er onvoldoende bagage voor had”.

Een ander probleem, dat op zijn weg kwam was een vraag van frater Timotheus, toen als Vicarius, om de functie van Algemeen Econoom op zich te nemen als opvolger van Frater Callixtus van Hees. Bartolomeus: “Ik heb dat geweigerd omdat ik geen ervaring had en financiën een moeilijke materie vormen. Maar Timotheus zei dat ik het kón, dus.....ik heb ermee geworsteld en uiteindelijk me laten overhalen. Ik zou een cursus in Surabaya mogen volgen, maar daar is niets van gekomen, want Callixtus viel plotseling uit en ik moest meteen aan de slag. Met de oude boeken van Callixtus heb ik mezelf wegwijs gemaakt in die materie.

Van 1980-1995 was ik Econoom van het District Indonesië en van 1995-1999 Provinciaal Econoom van de Provincie Indonesië. Die tijd heb ik beleefd als een zegen van God, waarin ik veel

heb geleerd, veel goeds heb mogen doen, veel heb mogen bouwen (Karangwido gebouwd van Provinciale en Scholenstichting e.d.). Ik ben maar een mens, maar ik heb veel hulp van Boven gehad en vooral van de Maagd Maria, waarmee ik me dagelijks verbonden voel!”

Na dit mooie slot, kon ik niet nalaten om nog even op een van die laatste activiteiten met Bartolomeus herinneringen op te halen. Wat was het geval? Bij het gebouw van het Provinciale en de Scholenstichting was een mooie vergaderzaal gepland op de bouwtekening, voorzien van tolkencabines. Het toenmalige Algemeen Bestuur (de fraters Wilfried, Paulino, Leo) vonden die cabines wel erg luxe voor een activiteit die één keer in de zes jaar zou plaats vinden. Bartolomeus zal het toen ook wel gezegd hebben, maar is kennelijk niet tot ons doorgedrongen: het ging hem niet zozeer om die tolkencabines, maar hij had prachtig djatihout op de kop getikt en daaraan had hij graag een goede bestemming gegeven..... Sorry! Hij wist het ook nog heel goed! Van twee kanten kennelijk onvoldoende gecommuniceerd..... Gelukkig is Bartolomeus een man van: sans rancune!

Bedankt, Bart, voor alles! Heel veel goede jaren, ook met je wat breekbare gezondheid en we wensen je in december een heel fijn feest toe.

*Malang, 17 november 2017
Leo Ruitenbergh.*

AFSCHEID VAN FRATER ISIDORUS NIELAND

Op donderdagmorgen 19 oktober las ik de e-mail over het overlijden van frater Isidorus. De begrafenis zou die middag plaats vinden om 14.00 uur. De Bilt is dichtbij. Ik besloot er heen te gaan; een beetje vroeg om de omgeving te zien en de sfeer te proeven.

Om 12.30 uur rijd ik vanaf de hectische Utrechtseweg het terrein op aan de Schorteldoeksesteeg; van de herrie naar de stilte. Een grote open ruimte omzoomd door hoge bomen. Er staat een buitenmodel spade, de eerste spade die in 2004 hier de grond in ging. Het complex lijkt meer op een vakantiekolonie of een luxe verzorgingshuis dan op een klooster. Een aaneenschakeling van laagbouwoningen met daar bovenuit een hoger gedeelte. Dat moet de kapel zijn. Op een zonnige hoek ligt een kamer met een erker. Binnen staan tenminste vijftien stoelen, allemaal model 50-er jaren en allemaal verschillend, een boekenkast aan de wand en een damesfiets bij de zijingang. (Ze dragen toch geen habijt meer?)

Ik wil het kerkhof zien. Het hek staat open. Een beschutte open ruimte met beukenbomen rondom en een tweemeter hoge heg daarbinnen. Er zijn perken met aan weerskanten acht grafstenen, zwart met witte letters. In het midden een eenvoudig kruis: allemaal identiek, voor God zijn ze allemaal gelijk. Rector W. van den Hengel (1881-1963) heeft een grote afwijkende grafsteen, maar rector Braakhuis (1910-1968) ligt gewoon tussen de fraters. Ik loop langs de graven en lees de namen: Hyacintus, Florentinus, Gregorius, Monulphus (1915-1992), Crispinus (1907-1969). De oudere generatie wordt vermeld met de kloosternaam en de burgernaam. Bij de latere generatie staat soms: frater Henk Stein of Karel Reestman.

Dan lees ik ineens: frater Isidorus Mulder (1909-1944). Ja, dat kan. Toen Johan Nieland intrad in 1945 was de naam vacant. En dan sta ik opeens voor de laatste rustplaats van J.M.W. Pietersen (1910-1969), zonder verdere vermelding. Wij weten allemaal wie dat is.

Mijn oog valt op de grafsteen van frater Bernard Dreuning (1929-2014). In het examenjaar 1960-61 kregen we er een klasgenoot bij: frater Bernard. Bij het schrijven van mijn boek heb ik hem niet kunnen vinden. Ligt hij hier begraven? Dan heb ik niet goed mijn best gedaan. Met 1929 als geboortjaar lijkt het onwaarschijnlijk dat dit die klasgenoot is. Van de andere kant: er kan maar één frater Bernard tegelijk in de orde zijn. ²⁾

Aan de rechterkant van het kerkhof zijn de laatste overledenen begraven: zes graven uit 2017. Frater Servatius was de laatste, 23-09-2017, minder dan een maand geleden. Daarnaast ligt de aarde van het gedolven graf. Dan is er nog ruimte voor twintig graven, schat ik.

Bij de uitgang draai ik me nog even om. De stilte is indrukwekkend. Het is herfst. Links en rechts dwarrelen de bladeren. ‘Ze vallen allemaal’, mompel ik.

De hal van het fraterhuis is ruim, licht en schoon. Naast de ingang is een receptieruimte met zestig postvakken. Die van Isidorus is er nog, net boven het postvak van Hilarius. Om de hoek hangt een glazen kast met medaillons. Op elk medaillon de naam van een (overleden?) frater. Daaronder in koperen letters de tekst: *exsultabunt ossa humiliata* *.¹⁾

De overledene ligt opgebaard in een van de kamers. Voor mij, na 55 jaar, is hij onherkenbaar. Hij draagt een goudkleurige bril.

Er is een vijfhoekige kapel die sober is, modern en licht. Comfortabele stoelen staan er in een halve cirkel. Knielbankjes ontbreken. Van drie kanten schuifelen bezoekers en bewoners naar binnen. Tien rollators tel ik en een enkele rolstoel. Er zijn ongeveer 70 aanwezigen; 20 vrouwen en 50 mannen.

Ze dragen geen kloosterkleding: weinig kostuums, een enkele stropdas en veel oversized colberts, een snit van jaren geleden. De mode is veranderd en de fraters zijn gekrompen. Ik kijk de rijen langs om te zien of ik ergens een Ludgerusgezicht kan ontdekken. Het lijkt me dat ik de enige ben.

Een rollatorfrater komt de kaarsen aansteken met een authentieke stok en daaraan een originele lont en een kegelvormige vlamdover. Eén hand aan de rollator en één hand voor de stok. Als hij de lont uitblaast (in één keer!) drijft een vette rookwolk de kapel in.

De kaarsen rond de kist worden aangestoken. De laatste kaars wil niet branden. Na een paar vergeefse pogingen fluistert de priester iets dat ik niet versta, maar het geeft een gedempte hilariteit in de sacrale sfeer. Wat zou hij gezegd hebben? Ik kan wel iets bedenken: ‘Vorige maand bij Servatius deed ie het nog’. Symbolisch is het wel: er is hier een licht gedoofd.

Hoe vaak zou Isidorus hier hebben gezeten, starend naar een sobere kist, mijmerend over zijn eigen laatste dagen? Zitten zijn hoogbejaarde huisgenoten hier nu ook met diezelfde gedachten?

In zijn necrologie benadrukt de overste de eigenschappen van Isidorus: intelligent, studieuze, spiritueel, diep religieus en ‘gehoorzaam’; hij vervulde altijd de taken waarvoor hij werd gevraagd, ook als die hem niet zo lagen.

Dan begint de dienst. Na het evangelie wordt er een gedicht gelezen dat mij terugvoert naar de uitgang van het kerkhof.

*Een mens moet zachtjes sterven
een beetje als de bomen nu*

.....
*Ongemerkt valt ieder blad
het ene na het andere,
tot eens het laatste blad gevallen is*

.....
Er was iemand met dezelfde gedachten

Het zangkoor telt slechts drie mannen, maar hier wordt nog echt meegezongen. Het orgel zet in op vol volume en dan vallen ze van alle kanten in: sonore stemmen, zwaar, krakend hier en daar, maar zuiver. Als een rollende donder dreunt het door de kapel. Deze mannen kennen hun melodieën en hun teksten. schuin achter mij staat zo'n zanger die de hele beuk op sleeptouw neemt. Ik schat dat hij van mijn leeftijd is; een beetje jong voor een frater. Het *In paradisum*, aan het einde toch nog een Latijns gezang, zingt hij voluit zonder de geringste aarzeling en zonder te spieken in het boekje van de dienst.

Na de dienst begeleiden we Isidorus naar het kerkhof. De kist gaat op de schouders; niks rijdende katafalk. De doodgravers laten de touwen vieren, de kist zakt langzaam in het graf en we scheppen er allemaal een beetje aarde op. Als we teruglopen naar de koffie met cake, hoor ik naast me iemand zeggen: “Kijk. Polycarpus Delpeut, onze klassenleraar van het eerste jaar”. Heb ik toch nog een Ludgeriaan gevonden, twee zelfs: Jan Tinga, dat was die geweldige stem in de kapel, en Harm Thomas, beiden van de lichter 1956-1960.

Na de koffie mogen we met z'n drie:en nog even naar frater Hilarius. Hij was niet in staat de dienst bij te wonen. Klein is hij, slechthorend, zijn artrose vingers wijzen alle kanten op, maar zijn ogen schitteren nog. Hij noemt zijn tijd in Hilversum, later gaf hij ook tekenen en schrijven, de mooiste tijd van zijn leven en het verblijf in het fraterhuis ervaart hij als de hemel op aarde. De vrouw van Jan Tinga vraagt hem: ‘Waren er dan geen ondeugende leerlingen op de Ludgerus?’ Hij laat een korte stilte vallen. Dan beginnen zijn oogjes te glimmen en zegt hij zacht: ‘Nee, maar wel ondeugende leraren’. Onwillekeurig moet ik dan ineens weer denken aan die kleine J.W.M. Pietersen. Over Isidorus zegt hij: ‘Die man was helemaal op. Ik heb bewondering voor hem. Hij aanvaardde taken, ook die waarmee hij het moeilijk had. Zo was hij drie jaar overste in Hilversum. Wat heeft hij daarmee geworsteld’.

In een hoek staat nog een werkbank met zijn gereedschap: beitels, gutsen, hamers, messen en een toffelzaag. Het ligt daar al heel lang, onaangeroerd. Dan staat hij op, loopt naar zijn bureau en laat de laatste tekeningen zien die hij met zijn kreupele handen heeft gemaakt: grappige, cartoonachtige rebustekeningen: humor, hij draagt zijn naam met ere.

Als ik buiten nog even omkijk, lijkt het me dat er veel meer kamers zijn dan bewoners. Er zijn nog 21 fraters in De Bilt. Dat komt aardig overeen met het aantal door mij geschatte vacante plaatsen op het kerkhof. ‘Ja’, zei de overste, áls we een beetje inschikken past het precies’.

- * Exsultabunt ossa humiliata. Mijn Latijn is niet zo goed: verheugen, beenderen, nederig? Thuis ben ik maar eens gaan googlen. Het volledige citaat:

*auditui meo dabis gaudium & laetitiam
exsultabunt ossa humiliata*

Ik kan natuurlijk verder gaan, maar het lijkt me beter de schoolmeestertraditie voort te zetten. Huiswerk. Zoek het maar even op. Dat kan met het internet niet moeilijk zijn. En kijk dan meteen of er in het origineel een spelfout zit. (Foei Kees! Berg dat rode potlood eindelijk eens op).

*Kees Kemperman
Woerden*

- 1) De schrijver heeft inmiddels bij de Overste navraag gedaan over de genoemde medaillons en gehoord dat het relikwieën zijn van ‘echte’ heiligen, verzameld door Mgr. W. van den Hengel.
- 2) Het klopt dat er maar één frater Bernard bij ons kon zijn. De frater Bernard in de examenklas van de Ludgerus was een frater Marist met die naam.

AFSPRAAK

God ik moet eens met Je spreken,
niet geleerd of diep van zin.
Omdat Jij niet komt tot praten
dwing Je mij tot een begin.

Waarom ben Jij zo verborgen ?
Niemand die Jou werkelijk kent.
Niemand weet onfeilbaar zeker
of Jij te bereiken bent.

Dikwijls heb ik horen zeggen.
"Bid die psalm" of "Lees dit lied"
Ondanks al dit eerlijk pogen
telkens klopte het weer niet.

Op het einde van die psalmen
of dat hoogverheven lied,
sta je plots weer in het donker,
omdat God je toch ontschiet.

God zal het niet kwalijk nemen,
als je zegt "k Geloof het wel".
Niemand laat zich graag gebruiken
voor een kansloos pokerspel.

bid

Veel belovend "Onze Vader."
Waar ik mij steeds op verliet.
Om na tientallen van jaren
dan te zeggen "Zo is 't niet".

Wat betekent "Onze Vader"?
Alles blijft zoals het is!
En de bidder zegt al zuchtend.
"Straks loopt alles toch weer mis."

God laat ons een afspraak maken.
Erewoord is nu mijn plicht.
Geef Je hand, hier is de mijne.
Erewoord is waterdicht

Jij hoeft niet naar mij te zoeken.
Geen veraf of naderbij.
Voor wat aangaat onze afspraak,
ik, de zwakste der partij

Laat Je voortaan telkens vinden,
daar waar ik Je altijd zocht.
Wil Je weer niet naar mij horen?
Goed, dan maar op kroegentocht!

Theobaldus Geraets

en werk.

AAD VAN MIL 75 JAAR ORGANIST

Leeftijden schatten is altijd een hachelijk gebeuren, maar als een man van bijna 89 jaar je vertelt dat hij in januari a.s. 75 jaar organist is..... dan reken je vlug uit, dat hij 14 was en zich toen al organist noemde. Voldoende om eens een praatje met zo'n iemand te houden over het hoe of wat in dat leven van een organist. Daar "onze organist" die man is, was het niet zo moeilijk om een afspraak met hem te maken.

Op maandag 18 september ging ik – begeleid door een mooie herfstzoon – naar zijn fraaie woning aan de rand van het centrum van Zeist.

Een krasse uitspraak

Terwijl Fien, zijn echtgenote, thee aan het zetten is, vertelt Aad dat hij wel voelt dat hij ouder wordt, dat zijn krachten bij lopen e.d. afnemen vanwege botkanker, maar dat zijn handen nog onaangetast zijn en hij daarom nog steeds kan orgel- en pianospelen.

Maar zegt hij: "Het is Onze Lieve Heer, waar ik alles aan te danken heb en die zeer geraffineerd te werk gaat!" Deze opmerking doet mij met de ogen knippen en Aad zegt lachend: "Maar ik meen het echt, want ik heb dat in iedere fase van mijn leven gevoeld en steeds weer met een relatie tot het orgel spelen.

Mijn vader, melkboer met een eigen zaak, was gek van het Gregoriaans, was lid van het kerkkoor en heeft ook examen in de Gregoriaanse muziek gedaan. Hij kon geen instrument bespelen, maar het zingen was zijn lust en zijn leven. Hij ging met paard en wagen melk bezorgen, maar als er een rouw- of trouwdienst was, zette hij de melkkar aan de kant, bond het paard vast aan een boom en ging zingen! Hij wilde per se meezingen. Moeder, dochter van een klompenmaker, was zeer zorgzaam, punctueel en een echte zakenvrouw."

Aad is het tweede kind uit het Leidse gezin van 8 kinderen. In Leiden brandde de kerk af, er kwam een nieuwe kerk, maar een repetitielokaal was financieel niet haalbaar en de pastoor vroeg of iemand de piano tijdelijk in huis kon nemen. Omdat er meerdere liefhebbers waren, ging de pastoor loten wie dat zou mogen doen en dat werd de vader van Aad. Prompt kreeg Aad pianoles en oefende iedere dag minstens een half uur na schooltijd. De klanten in de winkel stonden soms stil om te luisteren en tot groot genoegen van moeder kon ze dan zeggen: ‘Dat is onze Aad’.

Groot gebouw

Als melkboer zie je vaak veel dingen gebeuren die opvallen. Zo zag zijn vader bij een groot gebouw een verhuiswagen en daar wilde hij wel eens wat meer van weten. “Dus stapte hij er op af en kwam in gesprek met een Broeder Overste van de Broeders van Voorhout, die huisvesting nodig hadden voor de jonge broeders die in Den Haag op de kweekschool waren. Leiden was gunstiger gelegen dan Voorhout. Tussen vader en de broeder klikte het meteen en in de kapel was een orgeltje, maar er was geen organist. Daar wist vader wel raad op en in januari 1943 is mijn loopbaan als organist begonnen! Van piano zomaar achter het orgel en dat is wel iets anders, omdat je dan ook echt met je voeten moet werken. Van Gregoriaans nog geen verstand, maar wel van normaal notenschrift en dat was mijn geluk. Ik heb het jaren lang bij de Broeders volgehouden.

Kort na het begin, werd ik in een tehuis voor ongehuwde moeders voor de kerstnacht gevraagd en zo is het mijn leven lang gegaan. Al heel gauw volgden de Franciscanen, die in Leiden twee kerken bedienden. Soms had ik twee diensten op één dag.

Bij de Franciscanen heb ik trouwens ook de HBS gedaan”.

Werken en verhuizen

Naast helpen in de melkzaak, was de HBS afgerond en volgde verder studeren richting boekhouden en accountancy.

Toen Aad 19 was kreeg hij een baan bij de Gemeente Leiden – vader kende de burgemeester goed – en zo werd hij de derde katholieke ambtenaar in de Gemeente. Aad vertelt daarover: “Een chef zei op een geven moment tegen me, dat ik elders een baan moest gaan zoeken, want ik zou in Leiden nooit promotie kunnen maken.”

Intussen had ik verkering met Fien gekregen en solliciteerde ik in Nijmegen. Het frappante was, dat ik meteen werd aangenomen, niet op basis van mijn diploma’s of mijn ervaring, maar juist omdat ik Rooms Katholiek was. Ik werd daar eerst adjunct-commies en later zelfs referendaris.

We zijn in 1954 getrouwd en kregen ook meteen een huis in Nijmegen. Na enige jaren hebben we in Neerbosch een eigen huis gekocht. Ook in deze 17 Nijmeegse jaren bleef het orgelspelen in de parochiekerken een aangename en vanzelfsprekende aangelegenheid, omdat ze in een buurt kwamen waar een nieuwe kerk werd gebouwd en een organist een zeer gewilde medewerker in de parochie-opbouw is.

Op een gegeven moment ging de directeur van de Accountantsdienst van de Gemeente Nijmegen weg, maar de opvolging werd een politieke zaak. Elders solliciteren leek mij de beste manier om weg te komen. Ik werd aangenomen door Frans Andriessen van de KVP en kreeg in mijn portefeuille de taak om de administraties van katholieke woningbouwverenigingen te professionaliseren door een eigen accountantsdienst te beginnen.”

In 1981 verhuist de familie tijdelijk naar De Bilt om vandaaruit in Zeist het huis te kopen, waarin zij nu nog wonen.

En zo liep Aad zijn carrière soms langs vreemde wegen, maar hij heeft een boeiend werk gehad en het lang kunnen volhouden. We gingen echter praten vanwege zijn organist-zijn en niet om zijn beroepsleven, dus weer terug naar het onderwerp. Die verhuizingen hebben daar wel degelijk mee te maken, maar eenmaal in het Utrechtse ging dat orgel spelen toch wel grotere vormen aannemen.

De Utrechtse tijd

In De Bilt behoorden zij onder de Michaëlkerk en bij het kennismaken werden zij gezien "als een geschenk uit de hemel", want er was gebrek aan een organist en de pastoor wist Aad ook alweer heel vlug te vinden voor rouw- en trouwdiensten en Aad dacht aan zijn vader, die tijdens het werk paard en wagen aan de kant zette om in de kerk te zingen. Aad onderbrak zijn werkzaamheden ook en ging orgel spelen, maar na een half jaar verhuisde het echtpaar al naar hun huidige woning in Zeist.

Ook maakte hij kennis met de gebroeders Ammerlaan, die samen een vocaal kwartet vormden en werd hun pianist-begeleider. In het fraterhuis is dit kwartet enkele keren opgetreden. Helaas is wegens overlijden en leeftijd dit kwartet niet meer bestaand.

In Zeist behoorde de fam. Van Mil tot de parochie van de H. Familie aan de Utrechtseweg. (Kerk – garage – kerk – gesloopt; de plek waar nu de Triodosbank staat). De organist was ziek.....dus.....

Na de sloop van deze kerk kwam het Kerkcentrum in Zeist-West in beeld. Hier werd in oecumenisch verband van de kerkruimte gebruik gemaakt, niet altijd apart maar ook wel samen. Het orgel van de gesloopte kerk ging mee naar dit Kerkcentrum, dus ook de organist. Na enkele jaren voelde Aad zich niet zo thuis in die oecumenische setting en de familie ging kerken in de St.-Josephkerk aan de Rozenstraat. "En kort daarna in 1981 kwam frater Bruno op me af of ik in het klooster orgel zou kunnen komen spelen? Dat klooster was me natuurlijk onbekend, maar ik ben gaan kijken en nu speel ik er nog. De dienst was om 9 uur en na de eerste keer vroeg frater Bruno of ik ook in Maartensdijk kon komen spelen,

waar hij actief was. Dat was de H. Mis van half elf. Na een paar keer met Bruno in zijn autootje naar Maartensdijk te zijn gegaan, hebben we al gauw gezegd dat ik liever met mijn eigen auto ging rijden! Fien en ik kwamen dus met twee auto's naar het fraterhuis en ik ging door naar Maartensdijk, waar ik ook frater Gerulfus leerde kennen met zijn kinderkoor. Ik heb er altijd versteld van gestaan dat frater Gerulfus zo'n goede dirigent was en het kinderkoor prachtig leidde, niet alleen met zingen maar ook in een geweldige goede sfeer en discipline. Ik heb hem daarvoor zeer bewonderd en we hebben geweldige jaren gehad. In 1997 ben ik daar gestopt, omdat er een nieuwe pastor en een andere organist kwam en frater Gerulfus had altijd gezegd dat hij dan tegelijkertijd zou stoppen. Zo is het ook gegaan”.

Aad is in 1993 gestopt met werken wegens pensionering en heeft toen op diverse plekken in Utrecht zijn geliefde orgelbegeleiding voortgezet. Hij noemde ze op: “Rouw- en trouwdiensten in de Jozefkerk aan de Draaiweg; bejaardencentrum Kanaalstraat; zorgcentrum aan de Eijckmanlaan; in de Monicakerk; in de kapel van het kerkhof St.-Barbara; in de O.L.Vrouw van Altijddurende Bijstandkerk in Bilthoven. Maar van lieverlede wegens sluiten van kerken of veranderingen in de bejaardenhuizen en zorgcentra is het aantal langzaamaan minder geworden en op een eind gekomen. De enige plaats is nog – naast de kapel van het fraterhuis – in Bovenwegen en Heerewege in Zeist, waar één keer per maand een katholieke eredienst wordt gehouden.”

Waar steunde zijn gewaardeerde begeleiding op?

“Niet iedereen die goed orgel speelt is een goede begeleider bij de liturgische vieringen. Ik ben niet naar de kerkmuziekschool geweest, omdat als organist geen droog brood te verdienen is. Maar ik heb wel goede pianoleraren gehad en op de Plompetorengracht geleerd, dat je als kerkorganist goed op de hoogte moet zijn om sfeer e.d. aan te voelen hoe de kerkelijke kalender in elkaar zit om bij de te vieren feesten de juiste sfeer in de muziek de zang te ondersteunen. Dat heb ik wel geleerd en er nog steeds veel profijt van bij mijn werk.”

Jubileum

Hoe lang Aad nog zal kunnen blijven spelen, weet hij niet en niemand weet dat. Hij doet het nog steeds vol overgave en hoopt het van harte nog enige tijd te kunnen blijven doen. Wel weet hij dat hij op 6 januari a.s. zijn 75-jarig jubileum zal vieren en dat zal plaats vinden in onze kapel en in onze “Oude refter”, waar hij al eerder gefêteerd is.

Na ons uitgebreid gesprek heeft hij voor mij nog een prachtig stuk muziek op zijn vleugel laten horen, waarbij ik zijn kostbare handen gefotografeerd heb!

Dank jullie wel Aad en Fien voor jullie ontvangst. Wij wensen je vanaf deze plek een fijne jubileumviering toe en ook nog veel goede en muzikale jaren.

En terwijl we zaten te praten was de mooie herfstzon af en toe weg en op het moment van het afscheid regende het iets, maar het hield ook weer op. Voor alle zekerheid kreeg ik een plu mee, want je kunt nooit weten. 20 meter na het afscheid aan de deur, moest de plu gebruikt worden en voordat ik 200 meter had afgelegd om bij mijn auto te komen, spoelde het.....! Echt herfst!

De Bilt, 24 september 2017
Leo Ruitenbergh

~ LEVEN ~

Zoals de mens het leven deelt
met de planten;

- denk aan de groente en het fruit -

zoals de mens het leven deelt
met de dieren;

- denk aan de vis en vleesgerechten -

zo zal ook de mens
het leven moeten delen
met elkaar;

familie en vreemden,
rijk en arm.

Dan pas wordt het leven
een zinvol bestaan.

Hilarius

INTERVIEW MET HENK BLOEM

Hij is net terug van een reis met de Josephclub naar Rome. Als zeer gewaardeerd emeritus actief in het pastoraat in onze parochie en in de liturgie. En uiterst bevolgen om ons kennis van de bijbel mee te geven: in zijn maandelijkse Bijbelgroep, wekelijks op de website over de lezingen van de zondag, binnenkort weer op een bijeenkomst voor alle voorgangers in onze parochie. Het gaat daarbij niet om kennis boven de wenkbrauwen. Daarom gaat het in de bijbel nooit. Maar om kennis die ons raakt, die maakt dat geloven iets meer is dan in de kerk zitten en rituelen afwerken, dat het betekenis voor ons leven heeft, dat het ons iets doet. Vijftig jaar priester is hij binnenkort. We praten over geloven.

Geen prof, maar pastor

Ze wisten niet wat ze met hem moesten, toentertijd, hij was klaar met de studie in Rome, klaar met zijn proefschrift. Klaargestoomd voor prof was er geen plek voor hem: de seminaries waren net opgeheven, de universiteiten waren volgestroomd met hooggeleerde collega's uit Dominicaanse en Franciscaanse hoek. Geen hoogleraarstoel dus, maar dat vond hij niet erg, hoewel hij zijn leven lang graag lesgegeven heeft en zijn hart ligt bij mensen iets kunnen meegeven, iets laten zien.

Met zijn vak, exegese (Bijbeluitleg) mensen kunnen helpen, brengen bij: 'wat is geloven, waarom zou je geloven?' Wat is de zin, de betekenis van bijbel, van liturgie vieren? Zorgen dat het christendom niet ten onder gaat aan gebrek aan kennis of aan "het is belachelijk". Maar ook dat mensen in de liturgie het gevoel hebben dat het iets betekent, dat er iets gevierd wordt, dat het bij het breken van het brood gaat om 'hoe breek je je voor elkaar', om existentiële vragen, bestaansvragen.

Hij heeft er nooit spijt van gehad. Prachtige dingen heeft hij meegemaakt, vaak is hij geroerd door mensen. Geloof heb je niet van jezelf, het wordt uitgelokt door al die mensen. Je krijgt het van een ander. Het vertegenwoordigen van iets dat niet vanzelfsprekend is. Ooit werd hij gebeld door het politiebureau op het Paardenveld in Utrecht. Er zat een man uit Afrika in de cel, hij wilde niets zeggen behalve "ik wil een pastor zien". Toen Henk de cel binnenliep zei de man: "Nu is Jezus Christus in ons midden." Henk: "Nou dat weet ik niet, Henk Bloem is de naam." Waarop de man antwoordde: "Maar als er twee of drie in zijn naam bijeen zijn..." Je krijgt het van een ander.

Waarom geloven?

Veel mensen voelen zich alleen qua geloof. Van ouderen hoor je dat hun kinderen er niets meer in zien. Ze beginnen zelf te twijfelen. Kinderen doen vaak als enige in hun klas de eerste Communie, of het vormsel. Wat is geloven? Waarom is het belangrijk te geloven?

Geloven ligt niet in de sfeer van nuttigheid, van wat heb je eraan. Ik denk.... geloven geeft mijn leven een bepaalde ruimte. Een aantal dingen wordt groter, mensen worden groter. Andere mensen zijn niet bv. je concurrent, of iemand waar je iets aan hebt, die je ergens voor in kunt zetten, geloof maakt ze tot 'mensen van God'. Hij vertelt over mensen in verzorgingshuis, je gaat op bezoek, want dat doe je als pastor: "Ik had iemand al in een hokkie gestopt en ineens laat iemand je iets zien van een ruimte die je nooit had vermoed. En heb je een kostbare morgen."

Geloof maakt leven en dood anders. Een kapotte tv zet je langs de weg. Een mens, die overleden is, gaan wij bewieroken.

Geloof geeft ruimte, geeft perspectief.

Door geloof wordt de wereld tot schepping. En schepping is ruimer, groter, dan alleen de wereld. Hij vertelt over de Hubertusviering in het Beauforthuis: "Ken je het verhaal van Hubertus? Hij wilde een hert schieten, maar toen zag hij een kruis in het gewei. Met andere woorden: dit hert is meer dan zoveel kilo vlees. Het is meer dan een schadelijk beest, dat mijn tuin leeg vreet. Er is iets heiligs in het dier. Wist je dat zo'n jachtvereniging een bepaald deuntje speelt als er bv. een konijn is geschoten? Om dat dier te eren."

Geloven in ...

In de geloofsbelijdenis zeg je geen één keer: je gelooft dát. Je gelooft ín. In God, de Almachtige Vader... In Jezus Christus. Geloven dát is iets anders dan geloven ín. Mensen kunnen in van alles geloven, in hun gezin, hun partner, noem maar op. Als je dat geloof uit mensen haalt, wat hou je dan over? Het gaat om iets dat niet meteen zichtbaar is. Je kunt een mens ook alleen vragen: wat doe je, wat eet je? De zichtbare dingen. Maar wat hou je over, als je weghaalt waar iemand in gelooft? Hoort dat niet tot het wezenlijke van die persoon? Als je denkt aan Jezus, en je zou in de evangelieverhalen het geloof eruit halen, dat hij ging bidden etc. Wat hou je dan over? En wat gebeurt er als mensen nergens in geloven?

Ik geloof in – met woorden van Huub Oosterhuis –: “Gij die ons ruimte geeft en vrijheid scheidt.” Het evangelie betekent letterlijk ‘goede boodschap’ en ze noemden het zo, omdat daarmee ruimte kwam in het leven van mensen. Mensen die vast zitten, in patronen van macht. Als ik denk aan vluchtelingen en stervenden, als ze kunnen geloven, voel je dat ze niet alleen van dit moment zijn, dat er iets van ruimte om hen heen gebeurt. Ik heb dat vaak aan mensen meegemaakt, dat ze er zo naar kunnen kijken. Geloven is: een andere kijk op de dingen, een andere, ruimere kijk op je leven. Ruimte, hij zegt: “Een kerkgebouw is niet voor niets veel te groot. Die deuren, daar kun je wel drie keer door.” Hij haalt een Roemeens schrijver aan, die opmerkt: “Ik zie dat ze de altaren vervangen hebben door bureau’s.” Wat is mensen nu eigenlijk heilig?

Gemeenschappelijke huis

Hij is erg geraakt door encycliek ‘Laudato Si’ van paus Franciscus, m.n. dat hij de aarde benoemt als ‘ons gemeenschappelijk huis’. Hier zit heel wezenlijk oecumenisch denken achter (het woord ‘oecumene’ betekent ‘bewoonde wereld’) en het is ook een enorme relativering van je eigen positie: ik ben hier niet de baas, ik regel de zaak niet, ik ben onderdeel van, de kerk is onderdeel van. Ook anderen hebben bestaansrecht. Kunnen wij samen leven op deze wereld? Kunnen wij bij elkaar horen? Of is er geen ruimte en trekt iedereen zich terug in zijn eigen hokje? Dat zie je nu steeds gebeuren, met dat nationalisme. Je ziet het ook in de kerk. De gemeenschappen hebben het moeilijk, iedereen trekt zich weer terug in zijn eigen hokje. En dan die discussie rond ‘voltooid leven’: je kunt gewoon niet zeggen “Ik beslis, de groeten.” Er zit altijd spanning tussen ik, mijn gezin, mijn dorp, mijn parochie en een groter geheel. Wat doe je met die spanning? Hij vindt het belangrijk dat de kerk niet met een boog om de politiek heenloopt, wel om de partijpolitiek, maar als kerk moet je wel een stem laten horen in de samenleving. Anders wordt

geloven iets wereldvreemds: jij mag geloven wat je wilt, maar daarna doe je iets anders.

Echt leven

Hij is heel blij dat hij zoveel heeft kunnen doen, en het meest dankbaar als hij mensen echt iets heeft kunnen meegeven, dat er iets geland is, soms jaren later. Het is zinnig, zo'n leven. Ook al zitten er moeilijke kanten aan. Het celibaat is wel aardig als je aan het werk bent, hij vloog toen overal heen. Maar daarna? Er is een nieuwe levensfase aangebroken, minder gevuld door werk. Hoe zorg je dat dit ook weer echt leven is? Binnenkort viert hij zijn 50-jarig priesterschap. Na de viering in de St. Josephkerk in Zeist – in deze omgeving speelt zijn priesterleven – wordt het feest in familiekring afgesloten in zijn geboortedorp, in de voormalige kerk van O.L.V. ten Hemelopneming in Klarenbeek, waar hij een halve eeuw geleden tot priester is gewijd. De kerk is aan de eredienst onttrokken, aan den lijve ervaar je wat er in die periode gebeurd is. Maar de mensen hebben met elkaar de kerk gekocht, een en ander verbouwd, zijn broers hebben er nogal veel aan gedaan. Het Boshuis heet het nu, in heel mooie groene letters staat het op de kerk. Daar wil hij het vieren, met eerst natuurlijk een gebedsmoment.

Dat het een heel mooi feest mag worden. Wij wensen het hem toe en hopen dat hij nog lang in ons midden mag zijn.

Nelleke Spiljard, pastoraal werker

*Met toestemming overgenomen uit
De Mantel van Sint Maarten,
parochieblad van de R.K. Parochie Sint Maarten.*

WIJ KIJKEN UIT NAAR 2018

Het nieuwe jaar komt en het oude jaar verdwijnt.

Oudejaarsavond staat op het punt van afscheid nemen en ontmoeten.

Oudejaarsavond staat op het kruispunt van ontmoeting en scheiding.

Precies om 00.00 uur op 31 december is het tijd om afscheid te nemen van 2017 en 2018 welkom te heten.

In één moment zullen we vertrekken uit 2017 en het nieuwe jaar 2018 verwelkomen. Gebruik maken van die eindejaarsmomenten om binnen jezelf te komen, en zien wat tot nu toe zo trouw, geduldig en sterk in het omgaan met levenssituaties was, is ook een succes.

Door met jezelf te spreken en jezelf af te vragen, kun je alle behoeften, verlangens, hoop en dromen begrijpen in het leven zoals dat geleefd wordt.

Bereid je voor om 2018 beter onder ogen te zien.

In dit geval moet ons zelf écht zichzelf zijn; het zelf dat zichzelf evalueert zonder ego; het bewuste zelf bereidt zich voor op zijn mogelijkheid om beter te dienen of te leven in 2018.

Iedereen, die zich oprecht en met heel zijn hart heeft overgegeven aan het leven, moet genieten van al het goede en gemak in de vreugde van zijn leven.

Het nieuwe jaar kan een moment zijn om dankbaar te zijn voor alle overvloed die tot nu toe is ontvangen en in nederigheid en eenvoud genieten van de levensvreugde.

We verwelkomen het jaar 2018 met vreugde. Zeg dan tot 2018: "Wees mijn beste vriend, die geluk brengt in mijn leven in goedheid, gemak, gezondheid, geluk, rust, intelligentie, rijkdom, welvaart, vrede, plezier, dankbaarheid, overvloed, grootsheid, en in de vreugde van het leven dat eeuwig is."

Mensen met gepassioneerde positieve energie kunnen altijd erg snel rennen om gelijke tred te houden met de tijd.

Mensen met positieve energie zullen het moment van het nieuwe jaar gebruiken om alles te reinigen van wat niet nodig is voor zijn leven.

En, begin een nieuwe dag met een lichtere stap, zodat hij sterker wordt in verband met de snelheid van de tijd.

Mensen met positieve energie worden niet geboren om te worden gebonden aan voorspelling, noodlot en realiteit; maar om altijd te winnen en vreugde te voelen op elk moment, gedurende het gehele leven.

Zalig Kerstfeest en Nieuwjaar 2018.

Hopelijk vergezellen gezondheid, voorspoed, intelligentie, vrede en vreugde ons leven in 2018.

God zegene u.

Malang, november 2017

Fr. Venansius

INNERLIJKE VREDE VOOR IEDEREEN

*Kerstgroep uit het St.-Gregoriushuis, 1960,
uit de nalatenschap van fr. Servatius van Diemen.*

Over het algemeen mag ik aannemen dat alle leden van onze congregatie met het fenomeen “kerststal of kerstgroep” zijn opgegroeid. Misschien in Indonesië niet allemaal, want sommigen zijn op latere leeftijd overgegaan naar de katholieke kerk, al of niet individueel of met het gezin.

De normale beelden van Maria met het Kind en Sint Jozef, herders met schapen en de drie Koningen met een kameel zijn vanouds de vaste personen in de groep. In allerlei vormen, kleuren, materialen zijn deze dan uitgestald in kerken, kapellen en huisgezinnen, zelfs soms op straat bij een kerk.

In het St.-Gregoriushuis was een kerstgroep uit de 20er jaren van de vorige eeuw, die – zo is mij altijd verteld – uit Bohemen afkomstig is. Deze groep heeft twee beeldjes erin, die opvallen

n.l. een **herderin** met de os en een elegante **juffrouw** met een boodschappentasje in haar hand.

In de 80-er jaren was ook het feminisme in de kerk in opkomst en had zijn invloed op gebruikte teksten in de liturgie. En in een bijeenkomst met zusters en vrouwelijke theologen, kon ik ter sprake brengen dat volgens mij de fraters van Utrecht altijd royaal denkend waren geweest over de rol van de vrouw, gezien onze kerstgroep in het Moederhuis..... Ik kreeg veel bijval en ik had bijna naar Utrecht moeten afreizen om die kerstgroep te gaan halen.....

In wezen zal de Jezus, wiens geboorte wij met Kerstmis gedenken, nooit onderscheid gemaakt hebben of maken of je man, vrouw of tegenwoordig?? bent, voor Hem zijn wij allen gelijk en zijn liefde omvat iedereen, wie of wat je ook bent.

Moge deze gedachte iedereen innerlijke vrede geven.

Namens de Redactie van Inko wens ik u die van harte toe!

Leo Ruitenberg

INHOUD

Van de redactietafel		02
Kerstgedachte	Wilfried v.d. Poll	03
Overweging bij de Constituties	Alfons Kroese	05
Fr. Heribertus Rachmat Yuwono, zilver	Leo Ruitenberg	08
Fr. Gonsalis Datar, zilver	Leo Ruitenberg	12
De pen doorgeven	Tico Rodriguez	17
God geboren in de ziel	Paul Steverink	21
Fr. Bartolomeus Eli Tefa, goud	Leo Ruitenberg	27
Afscheid van frater Isidorus Nieland	Kees Kemperman	32
Afspraak	Theobaldus Geraets	38
Aad van Mil 75 jaar organist	Leo Ruitenberg	40
Leven	Hilarius de Booij	46
Interview met Henk Bloem	Nelleke Spiljard	47
Wij kijken uit naar 2018	Venansius Edi Budi Santosa	52
Kerstwens	Leo Ruitenberg	54
Inhoud		56

INKO

onder redactie van: Johan Brummelhuis, Leo Ruitenberg, Frits Stevens,
Paul Steverink, Wim Versteeg

met medewerking van: Angelico Fennis (omslag)
Hilarius de Booij (illustraties)
Petra de Landmeter (interviews)

secretariaat: Johan Brummelhuis
Schorteldoeksesteeg 1, 3732 HS De Bilt
tel.: 030 - 69 76 237
email: j.brummelhuis@fratersvanutrecht.nl